

Πιο γενναία, πιο πράσινη, πιο δίκαια

Description

Μαρία Δεμερτζή*

Πριν από πέντε χρόνια, ο συνάδελφός μου Guntram Wolff, ο τότε διευθυντής του Bruegel, κι εγώ επιμεληθήκαμε μια συλλογή δοκιμίων γραμμένων από τους επιστημονικούς συνεργάτες μας, για την νέα ηγεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) που θα ακολουθούσε τις Ευρωπαϊκές εκλογές του 2019. Με κίνητρο το πώς πιστεύαμε ότι θα διαγράφονταν το μέλλον, παροτρύναμε την ηγεσία να είναι πιο γενναία στις ενέργειές της, να στοχεύει σε πιο πράσινες πολιτικές και να διασφαλίζει τη συνοχή της ΕΕ.

Ενόψει των ευρωπαϊκών εκλογών σε μερικές ημέρες, αναπολώ τα πέντε χρόνια που πέρασαν. Το μόνο πράγμα που είναι σαφές είναι ότι το μέλλον αποδείχθηκε πολύ διαφορετικό από αυτό που πιστεύαμε ότι θα ήταν. Την άνοιξη του 2019, όταν επιμεληθήκαμε το βιβλίο, δεν ήταν δυνατόν να γνωρίζουμε ότι σε λιγότερο από ένα χρόνο, ολόκληρος ο κόσμος θα κλείνονταν μέσα κι οι χώρες της ΕΕ θα κατέληγαν να καταγράφουν 1,3 εκατομμύρια θανάτους από COVID19. Ούτε ήταν λογικό να υποθέσουμε τότε ότι πέντε χρόνια αργότερα θα υπήρχε ένας παρατεταμένος πόλεμος στα σύνορα της Ευρώπης. Ούτε ότι μια αυταρχική Ρωσία επρόκειτο να προκαλέσει τη μεγαλύτερη ενεργειακή κρίση που έχει δει ποτέ ο κόσμος και θα ανάγκαζε την ΕΕ να αποσυνδεθεί πλήρως από τη ρωσική ενέργεια και να κόψει όλους τις οικονομικές σχέσεις.

Οι πολιτικές που κατέληξαν να ακολουθήσουν οι ηγέτες, εθνικοί και Ευρωπαϊκοί, ακόμη και αν εξαναγκάστηκαν λόγω των πολυ-κρίσεων, ήταν πιο γενναίες από ποτέ. Την άνοιξη του 2020 και εντός τριών μηνών, η ηγεσία της ΕΕ συνέταξε πολλαπλές δέσμες μέτρων για τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης των απολύτως αναγκαίων εμβολίων και την

προστασία της οικονομικής αξίας και των θέσεων εργασίας.

Αλλά αυτό που ήταν αξιοσημείωτο, και μάθημα που αντλήθηκε μετά από τα παθήματα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, είναι ότι αυτό δεν έγινε εις βάρος των πολύ αναγκαίων επενδύσεων, ιδίως στη διττή μετάβαση, πράσινη και ψηφιακή. Το NextGenerationEU δημιουργήθηκε για τη χρηματοδότηση της ανάκαμψης και την αύξηση της ανθεκτικότητας της ΕΕ. Ήταν γενναία αυτή η πολιτική, διότι συγκροτήθηκε γρήγορα, και για πρώτη φορά, επρόκειτο να χρηματοδοτηθεί με την έκδοση κοινού χρέους. Η ΕΕ επρόκειτο να δανειστεί από κοινού για να παρέχει δάνεια και επιχορηγήσεις στις χώρες. Ήταν σίγουρα πράσινη, καθώς το κίνητρό της ήταν να συνεχίσει να επενδύει στην πράσινη οικονομία. Και ήταν δίκαια γιατί η κατανομή των κονδυλίων δόθηκε σε άμεση αναλογία με εκείνους που επλήγησαν περισσότερο από την πανδημία αλλά και αντίστροφα σε σχέση με τα οικονομικά μέσα των χωρών.

Το αχρησιμοποίητο μέρος αυτής της δέσμης επαναπροσδιορίστηκε με τη δημιουργία του REPowerEU. Αυτό στόχευσε στην ενεργειακή αποσύνδεση από τη Ρωσία, αλλά και στην επιτάχυνση της ενεργειακής απομάκρυνσης από τα ορυκτά καύσιμα. Επιπλέον, η ΕΕ συντονίστηκε για να επιβάλει κυρώσεις που θα έκοβαν όλες τις οικονομικές σχέσεις με τη Ρωσία. Και οι χώρες είχαν για άλλη μια φορά τη δυνατότητα να παρακάμψουν τους δημοσιονομικούς κανόνες και τους κανόνες κρατικών ενισχύσεων, ώστε να μπορέσουν να δώσουν την οικονομική βοήθεια στα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις για να αντιμετωπίσουν το πληθωριστικό σοκ που είχαν προκαλέσει οι τιμές της ενέργειας.

Τα επόμενα πέντε χρόνια.

Δεν είμαστε σε θέση να προβλέψουμε το μέλλον. Γνωρίζουμε όμως ότι τα επόμενα πέντε χρόνια η ΕΕ θα πρέπει να φροντίσει για την ασφάλειά της, οικονομική και αμυντική. Ενώ όλοι ελπίζουμε σε ένα ειρηνικό μέλλον, γεγονός παραμένει ότι οι παγκόσμιες αντιπαλότητες έχουν δημιουργήσει αναταράξεις. Η ΕΕ και η Ευρώπη θα πρέπει να διαφυλάξουν την ειρήνη επενδύοντας σε ισχυρότερες δυνάμεις ασφαλείας.

Αυτό δεν είναι στην φύση της Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία δημιουργήθηκε ως ειρηνευτικό σχέδιο. Επιπλέον, η ΕΕ δεν είχε ποτέ τη φιλοδοξία να ακολουθήσει μια κοινή εξωτερική πολιτική, γεγονός που την αφήνει τώρα σε σαφώς μειονεκτική θέση και σε μεγάλη ανάγκη να επιταχύνει τον συντονισμό μεταξύ κρατών.

Ταυτόχρονα, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η παγκόσμια οικονομία δεν είναι τόσο ανοικτή όσο ήταν στο παρελθόν και οι χώρες θα πρέπει να βασίζονται λιγότερο στο εμπόριο και περισσότερο τόσο στην εγχώρια παραγωγή όσο και στην κατανάλωση. Όλα αυτά έχουν

αναβιώσει ένστικτα προστατευτισμού που κατακερματίζουν περαιτέρω την παγκόσμια οικονομία. Δυστυχώς η ΕΕ θα πρέπει αναμφίβολα να μιμηθεί ορισμένα από αυτά, τουλάχιστον για να εγγυηθεί τη δική της οικονομική ασφάλεια.

Αλλά όλοι γνωρίζουμε ότι αυτός είναι τελικά ένας αγώνας δρόμου για την χαμηλότερη θέση (race to the bottom). Όσο περισσότερο επενδύουμε σε στρατιωτικές δυνάμεις, τόσο περισσότερο αυξάνεται η απειλή πολέμου. Όσο περισσότερο κλείνουμε και προστατεύουμε τις οικονομίες μας από τον αθέμιτο ανταγωνισμό, τόσο περισσότερο χάνεται η ευημερία και η ικανότητά μας να καινοτομούμε. Και τέλος, όσο λιγότερο μπορούμε να φέρουμε όλους γύρω από το παγκόσμιο τραπέζι και να θεσπίσουμε ένα αποδεκτό παγκόσμιο εγχειρίδιο κανόνων, τόσο λιγότερο μπορούμε να αντιμετωπίσουμε την κλιματική έκτακτη ανάγκη στην οποία βρισκόμαστε.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η επόμενη ηγεσία της ΕΕ θα πρέπει να διασφαλίσει την ενότητα και συνοχή της Ευρώπης. Και δεν θα πάψει να χρειάζεται να είναι γενναία.

** Η Μαρία Δεμερτζή είναι Ανώτερη Ερευνήτρια στο Bruegel, ερευνητικό ινστιτούτο στις Βρυξέλλες. Αυτό το κείμενο δημοσιεύτηκε σε αγγλική έκδοση από το Bruegel.*